

UDK 141.72(44+73)

Pregledni rad

Aleksandra NIKČEVIĆ-BATRIĆEVIĆ (Podgorica)

Filozofski fakultet – Nikšić

alexmontenegro@t-com.me

**ODBIJANJE PRAVILA I NEPRIHVATANJE
AUTORITETA: PROLEGOMENA ZA FEMINISTIČKU
TEORIJU KROZ PERSPEKTIVU JULIJE KRISTEVE (I)**

Cilj ovoga rada je da se ukaže na osnovne razlike između francuskoga i američkoga feminizma, s posebnim osvrtom na rad Julije Kristeve, odnosno onaj dio njenog rada koji se bavi ženom i njenim uticajem na teoriju koja je pisana šezdesetih i sedamdesetih godina dvadesetog vijeka i kasnije. U drugom dijelu rada dat je poseban osvrt na njene eseje „Novi tip intelektualca: Disident“ i „Vrijeme žena“ koje feministički usmjerene teoretičarke smatraju značajnim doprinosom toj teoriji.

Ključne riječi: *francuski i američki feminizam, feministička teorija, Julija Kristeva, „Novi tip intelektualca: Disident“, „Vrijeme žena“*

Feministički usmjerene teoretičarke pokušavale su da definišu francuski odnosno američki feminizam ili, konkretnije, da ukažu na razliku koja između njih postoji. Jednu od definicija ponudila je poststrukturalistička teoretičarka Toril Moi koja navodi da se suštinska razlika između dvije vrste feminizma ogleda u ovome: dok anglo-američki feminizam artikuliše empirijsku i esencijalističku koncepciju ženskoga sopstva koja je karakteristična za liberalni humanizam, koncepcija ženskoga sopstva Francuskinja je antiesencijalistička, a tekstualno zasnovana metodologija francuskoga feminizma efektno dekonstruiše patrijarhalne konstrukcije roda i na taj način aktivno dovodi u pitanje patrijarhalnu kulturu u njenom sopstvenom kontekstu.¹ Ona zaključuje kako Amerikanke karakteriše jaka i eksplicitna odanost političkom i odsustvo teo-

¹ Pogledati u studiji Toril Moi, *Seksualna/tekstualna politika: feministička književna teorija* (bibliografski podaci navedeni su na kraju ovoga rada), na stranicama posvećenim francuskoj i američkoj feminizmu.

rijske zasnovanosti, dok odnos Francuskinja prema političkom ostaje prilično nejasan – čini se da su aistorične i idealistički nastrojene.

Drugu definiciju potpisuje feministička naratološkinja Suzan S. Lanser prema kojoj je nemoguće na jednostavan način predstaviti razliku između „američkog“ i „francuskog“ feminizma: o „francuskom“ feminizmu, navodi ona, promišlja se u okvirima teorijskih premisa poststrukturalizma, dok se o „američkom“ promišlja kroz političke imperativne ženskoga pokreta za oslobođenje, istorijskoga iskustva žena uopšte i spisateljki posebno.²

Pokušaja definisanja dvije vrste feminizma ima gotovo koliko i pokušaja da se rasprave o feminizmu izvedu na sistematičan način. Na sličnu nedorečenost nailazimo i kad nastojimo definisati različite vrste francuskoga feminizma uz napomenu da se kao zajednička osnova njihova razvoja nameću tri značajna faktora: kritika humanizma, dešavanja u sferi političkoga tokom 1968. godine i djela Simon de Bovoar, posebno njen *Drugi pol* u kojem je između ostaloga napisala da je za njega ona pol, „ona je definisana i razlikovana u odnosu na muškarca, a ne on u odnosu na nju; ona je slučajna, sporedna kad se uporedi sa suštinskim. On je subjekat, on je Apsolutan – ona je Druga“.³ Analizirajući društveni kontekst decenije koju je, između ostaloga, obilježio uticaj feministički orjentisanih teoretičarki, Kari Vel je napisala: „Skoro dvadeset godina poslije objavljivanja *Drugog pola*, Francuska se suočila sa do tada neviđenom revolucijom – više ideološkom nego političkom – koja je stvorila 'kulturu protesta' iz koje će nastati raznolik ali snažan ženski pokret. Maj '68. godine počeo je kao revolt protiv prevaziđenoga obrazovnog sistema i prerastao u opšti pokret protiv birokratizacije francuskoga života i institucija koje nijesu imale razumijevanja za individualne potrebe i stvarale su bezlična ljudska bića sposobna samo za život koji je tekao prema ovoj rutini: *metro-bureau-dodo* ('podzemna željeznica-posao-spavanje'). Iako je '68. ponudila malo toga po pitanju političkoga programa zbog čega su joj politički efekti bili ograničeni, pokazala je da je lični život i političko pitanje, i da veza između ličnoga i političkoga može značajno uticati na razvoj ženskoga pokreta. Politika više nije smatrana samo praksom partija i vlade, već se bavila i pitanjima koja se odnose na svakodnevni život, kakav bi mogao da bude i šta bi mogao da znači“.⁴

² Pogledati u tekstu Suzan S. Lanser, „Ka feminističkoj naratologiji“, *Ars*, 5-6, 2010., str. 168-172.

³ Ellen Rooney, ed., *The Cambridge Companion to Feminist Literary Theory*, Cambridge University Press, Cambridge 2006, „... She is defined and differentiated with reference to man and not he with reference to her; she is the incidental, the inessential as opposed to the essential. He is the Subject, he is the Absolute – she is the other“, str. 155.

⁴ *Ibid.*, „Almost twenty years after *The Second Sex* appeared, France experienced an unprecedented revolution – more ideological than political – which produced a “culture of protest” out of which a varied but forceful woman’s movement would emerge. May '68 began as a

Francuske teoretičarke davale su sopstvene iskaze o feminizmu, načinu na koji su žene proživljavale događaje koji su ih udaljili od organizacija u koje su bile uključene zajedno s muškarcima i koji su uticali na formulisanje koncepta seksualne politike koji do tada nije postojao a nudio je mogućnost razmatranja polnih i društvenih odnosa predviđenih socijalnom hijerarhijom (Kler Dušen), i u okviru svojih tekstova i studija insistirale su na različitim konceptima o kojima su pisale na originalne načine: u svom tekstu Elen Siksu kreće od „neobjašnjivog, misterioznog, konkretnog“,⁵ Lis Irigaraj je polemična i poetična, zahvata u filozofski kanon misli, Kristeva je hermetična i plati-pusovski intertekstualna u nastojanjima da, između ostalog, razvije „teoriju o marginalnosti i subverziji i disidenstvu“.⁶ Njeno pisanje teško je razumjeti jer, kako je to naveo M. Ben-Naftali, prevodilac Kristevinih *Ljubavnih pripovijesti* na hebrejski, njen jezik je dionizijski više nego platonski, barokni više nego klasičan. „Dok se klasični jezik zasniva na vrijednostima reda, jedinstva, jasnosti, hijerarhije i stabilnosti, barokni jezik Kristeve je jezik prekoračenja, raspusnosti, pokreta, odbijanja pravila i neprihvatanja autoriteta“.⁷

U svojim tekstovima Kristeva izražava ambivalentan odnos prema feminizmu o kojem je pisala više puta („Od Itake do Njujorka“, „Novi tip intelektualca: Disident“, *Ljubavne pripovijesti*, „Vrijeme žena“ itd.). U jednome od osvrta na tu problematiku naglasila je kako feminizam ne treba pretvarati u novu religiju, poduhvat ili sektu – potrebno je započeti specifičnu i detaljnu analizu koja će nas udaljiti od romantične melodrame i samozadovoljstva, a do prave ženske inovacije (u bilo kojoj od društvenih oblasti) doći će kad maternitet, ženska kreacija i veza među njima na bolji način budu shvaćeni. Ambivalentan odnos prema feminizmu, posebno prema feminizmu jednako-

revolt against a dated educational system then became a more general movement against the bureaucratization of French life and institutions which, consequently, had no regard for individual needs and turned out carbon-copy humans capable only of following a routinized life: *metro-bureau-dodo* ('subway-work-sleep'). While '68 offered little in the way of a political agenda and so had only limited political effects, what it did was demonstrate that personal life was also a matter of politics, and this link between the personal and political would greatly influence the development of the women's movement. Politics was no longer considered simply the practice of parties and government, but a matter of how one lived one's everyday life, what it could be and what it could mean", str. 157.

⁵ *Ars, op. cit.*, str. 13.

⁶ Dubravka Đurić, *Teorija, rod, poezija*, str. 104.

⁷ Orna Coussin, "Give birth or write: Julia Kristeva lectures on feminist philosophy", "If classic language is based on values of order, unity, clarity, hierarchy and stability, the baroque language of Kristeva is a language of excess, dissolve, rule rejection, refusal to accept authority, and movement", str. 1.

Svakako treba naglasiti da je zbog pomenute hermetičnosti i intertekstualnosti prevodenje tekstova koje je napisala Kristeva pravi izazov za prevodioce, ali i da su propusti mogući. (prim. A. N. B.)

sti, izrazila je i Irigaraj koja navodi kako ne zna što se podrazumijeva pod terminom „feministički“ jer se riječ na razne načine upotrebljava: „Zamorno mi je da danas klasifikujem sve žene – sve žene i muškarce koji su blisko ili ne sasvim blisko povezani s pokretima za oslobođenje žena, i ne samo pokretima – na feministkinje i one koje to nijesu“.⁸ Prema Irigaraj važno je omogućavanje dvostruke subjektivnosti, a da bi se omogućila takva subjektivnost neophodno je izaći iz ograničenja pojedinačnoga diskursa i pokazati kako je takav diskurs nužno ograničen na pojedinačni subjekat.⁹

Ipak, obje teoretičarke analiziraju pojmove koji su značajni za rad feministkinja i pružaju uvid u predmete i metode koji su u feminističkome teoretisanju suštinski. Pomenućemo ovom prilikom „nastojanje da se tijelo vrati u diskurs humanističkih nauka“¹⁰ inspirisan Kristevinom podjelom na semiotičko i simboličko, dva važna elementa koji formiraju značenje; potom, pitanje značaja materinskoga u formiranju subjektiviteta kao zakona koji postoji prije zakona oca, i pojam abjekcije, „koji je veoma koristan u dijagnostifikovanju dinamike opresije“.¹¹ U razgovoru s Ninom Živančević Kristeva je rekla kako je veoma teško utvrditi kad je inicirano njeno interesovanje za „feminino“, mada se čini da je to bilo u trenutku kad je počela da postavlja pitanja o sebi samoj, u periodu adolescencije kad se probudilo interesovanje za književnost u kojoj su bila sadržana pitanja o polnim razlikama, i u vrijeme kad je kao strankinja i kao žena u Parizu u muškim intelektualnim kružocima „oblikovala svoj semiotički projekat“¹²: „U teorijskom radu“, navodi ona, „ovo pitanje pokrenula sam na sažet ili, na način koji bi se mogao okarakterisati kao diskretan, ali koji je u isto vrijeme bio i veoma intenzivan“.¹³ U prvoj rečenici jedne studije postavila je pitanje kojim nas uvodi u razmatranje konteksta koji je feministkinjama bio posebno interesantan: „Raditi na jeziku, truditi se oko *materijalnosti* jezika koji društvo smatra sredstvom ostvarivanja kontakata i razumijevanja, ne znači li to bez odlaganja proglasiti sebe neznancem/

⁸ *Ars, op. cit.*, str. 36.

⁹ *Ibid.*, str. 32-58.

¹⁰ *Ibid.*, str. 62.

¹¹ *Ibid.*, str. 64.

¹² Toril Moi, ed., *The Kristeva Reader*, “also helped to give shape and edge to her ambitious semiotic project”, str. 3.

¹³ Zivancevici, Nina, “An Interview with Julia Kristeva”, “It is very difficult to trace back my interest in the “feminine”. I suppose that at the very moment in which I started asking questions about myself the question of the “feminine” had already been formulated in my mind, so one could say perhaps it started in the period of my adolescence when I became interested in literature which necessarily asks questions about the sexual differences. But, you are right, in my theoretical work, this question is raised in a more succinct manner, perhaps also more discreet one, but which was nevertheless very intense”, str. 1.

strancem (etranger) jeziku?“¹⁴ a u *Žudnji u jeziku* da je možda neophodno biti ženom da bi se pokušao preuzeti taj prečeran ulog iznošenja racionalnoga projekta na spoljašnje granice označivalačkoga poduhvata muškaraca. Kratak osvrt na rani period stvaralaštva Kristeve otkriva nam da osim interesovanja za feminino i jezik koji ne smatra monolitnim „već složenim, heterogenim označivalačkim procesom, smeštenim u subjekt i između subjekata“,¹⁵ ostali ključni teorijski pojmovi kojima se u svom djelu bavi jesu abjekcija, hora, intertekstualnost, *jouissance*, roman, poetski jezik, semanaliza, simboličko/semiotičko, tekst itd. Svojim radom na svakom od pojmova potvrdila je riječi Rolana Barta: „Julija Kristeva mijenja red stvari: ona uništava posljednje poznate pretkonceptije, one za koje mislimo da nas mogu utješiti, one na koje smo pomislili da možemo biti ponosni: ona pomjera *već rečeno*...“¹⁶

Žena i maj 1968. godine

Govoreći o maju 1968. godine, kad se u Francuskoj desila revolucija koju je bilo nemoguće uporediti s bilo kakvim prepoznatljivim revolucionarnim modelom (koja je bila „više ideološka nego politička“¹⁷) i koja je značajno uticala na formiranje osnova feminističke teorije, Kristeva je naglasila: „Borili smo se da pronađemo značenje u destrukciji. Zauzimali smo fabrike; i sama sam u traganju za smislom u životu u ovome uzela učešća. Ali čitajući u tom trenutku, kao što to obično činimo, pojedine tekstove (Bibliju, Jevandolja, Tomu Akvinskog), shvatila sam da je važno djelovati u toj fazi društvenog razvoja ulaženjem u fabrike ali da, prije toga, treba da se postavimo u sebi samima“.¹⁸ Kristeva se u svome radu vraća osnovnim tekstovima hrišćanstva i judaizma i smatra da je primarna poruka Toma Akvinskog koju je preformulisala na sopstveni način – voli drugog kao sebe ali prvo u sebi, samome sebi, budi izvor zadovoljstva. *Apropos* 1968. i Toma Akvinskog dodala je da zaliječiti treba svoje unutrašnje rane i kao rezultat će se javiti sposobnost za društvenu akciju ili zahvat s drugim na društvenoj ravni: „... moramo zaliječiti svoje poljuljane narcizme prije nego što formulišemo više ciljeve“.¹⁹

¹⁴ Toril Moi, ed., *The Kristeva Reader*, “To work on language, to labour in the *materiality* of that which society regards as a means of contact and understanding, isn’t that at one stroke to declare oneself a stranger/foreign (*etranger*) to language?” str. 3.

¹⁵ Dubravka Đurić, *Teorija, rod, poezija*, str. 104.

¹⁶ Moi, *The Kristeva Reader*, “Julia Kristeva changes the order of things: she always destroys the latest preconceptions, the one we thought we could be comforted by, the one of which we could be proud: what she displaces is the *already-said*...”, str. 1.

¹⁷ Ellen Rooney, *op. cit.*, “more ideological than political”, str. 157.

¹⁸ *Ars, op. cit.*, str. 60.

¹⁹ *Ibid.*, str. 60-61.

Žena i formulisanje viših ciljeva

U kontekst o formulisanju viših ciljeva uvela je mnoga od svojih interesovanja (interesovanje za Bibliju, Jevandolja i Toma Akvinskog spada u kasniji period njenog stvaralaštva) – lingvističko, književno, semiotičko, psihoanalitičko – ali i nit koja ih povezuje: „istrajnu žudnju za istraživanjem i praćenjem početka“,²⁰ stalno generisanje revizionizma, kako je to formulisala Ketlin O’Grejdi koja je, postavljajući tokom jednog razgovora pitanje Kristevoj, navela da je ova tendencija inicirana u njenom djelu novozavjetnim citatom Jovanovim (U početku bijaše riječ) koji je u svojim tekstovima ova teoretičarka neprestano transformisala. U tekstu o Selinu napisala je, „Ne!, U početku bijaše emocija“, pišući o Frojdu, „U početku bijaše mržnja“, o Prustu, „U početku bijaše patnja“²¹, i zaključila kako je na vraćanje porijeklu inspirisala činjenica da ono pripada kategoriji fundamentalnih metafizičkih pitanja koja se ne mogu izbjeći u lingvistici i psihoanalizi. U maniru psihoanalitičarke navela je kako na putu istraživanja infantilnoga šecanja dolazi do transmutacija u našem jeziku. „Govoreći, prelazeći kroz kosmos znakova, mi stižemo do emocija, senzacija, afekata i do onoga što je Frojd nazvao ‘pupkom snova’. To je nešto što se ne može imenovati, a što postaje, ipak, izvor našeg istraživanja. Heteronimija naše psihe oduvijek okupira moje istraživanje. Ja sam zainteresovana za govor, i za drugu stranu govora koja je neizostavno filtrirana govorom pa ipak još nije govor“.²² Da parafraziramo: tu heterogenost je na različite načine nazivala i za njom je tragala u ljubavi, abjekciji, užasu. Nazvala ju je semiotičkom u odnosu na simboličko. Iz Kristevinih napisa zaključujemo kako se porijeklo kao kategorija ne može izbjeći ni kad je o ženama i feminizmu riječ.

Žena, Kina i Rutina knjiga

U traganju za porijeklom i generisanjem revizionizma putovala je u Kinu đe je produbila saznanja o ženama i porijeklu matrijarhata u okviru drevnoga kineskog društva kad je posetila neka mjesta u kojima postoje arheološka nalazišta. Na jednom mjestu opazila je ženski skelet u sred iskopine, okružen drugim ženskim skeletima, čime se sugerše dominantna i politički aktivna uloga koju su žene mogle imati u društvu. Moderni antropolozi su u kontroverzi povodom toga pitanja, ističe Kristeva, ali ipak ne može se poreći da je drevna Kina bila veoma razvijeno matrilinearno i matrilokalno društvo. „To otkrivamo u određenim kodovima koji datiraju iz prvog milenijuma kao i na

²⁰ *Ibid.*, str. 59.

²¹ *Ibid.*

²² *Ibid.*, str. 59-60.

nekim drugim, slučajnim mjestima“.²³ Nešto kasnije, komentarišući porijeklo još jednom, osvrnula se na Rutinu knjigu koja, prema njenim riječima, predstavlja glavnu refleksiju o alteritetu i čudnovatosti žene koja se nigde drugo ne može naći jer Ruta Moabita je strankinja ali je nasljednica kraljevske kuće Davidove. „Tako, pri pomenu suvereniteta dolazi do inskripcije tuđeg feminiteta. Institucionalizovani judaizam ovo ne prepoznaje, pa ipak je dio tradicije velikodušnosti prema drugom koja je u srcu jevrejskog monoteizma“.²⁴

Žena i subverzivni potencijal

Svoj stav o ženskome pitanju Kristeva konkretizuje i u eseju pod naslovom „Novi tip intelektualca: Disident“²⁵ u kojem piše o tri grupe intelektualnih disidenata i opisuje novu politiku marginalnosti ali i subverzivni potencijal žena u procesu traganja za „novom formom političkog angažmana među intelektualcima“²⁶ kojim bi se izbjegla stara dijalektika gospodar-rob koju je koncipirao Hegel. Kristeva je, u tom kontekstu, postavila pitanje: „A polna razlika, žene: nije li to još jedna forma disidenstva?“²⁷ U tome eseju polaznu tačku za nju predstavlja Hegelovo razmišljanje o zakonu, odnosno o razlici između Ljudskoga zakona (zakon čovjeka, vlada i etike) i Božanskoga zakona (zakon žene, porodica, obožavanje mrtvih i religije): „na strani muškaraca pojmljiv je zakon svjesne egzistencije; na strani žena, tamno pravo podzemnog svijeta“.²⁸ Ona navodi da ima osnova za kritiku te prefrojdotske i izuzetno faličke vizije ali se zadržava na tački da konačni zakon (Božanski zakon) biva uspostavljen kroz smrt i u kojoj ne postoji zakon, osim zakona smrti – čak, a u pitanju je pojedinost koju feminizam ne razvija, upravo žene se manje boje smrti ili zakona, što je razlog zbog kojeg one upravljaju i jednim i drugim. Savremenijom terminologijom rečeno, one upravljaju pitanjima podzemnoga svijeta političkog zakona predstavljenoga zakonima reprodukcije. Da li to znači da majke, na suprotnoj krajnosti disidenstva, jesu posljednje jamstvo društvenosti, jer one obezbjeđuju nastavak vrste, pita Kristeva.

²³ Feral, Josette, „China, Women and the Symbolic“, „This we discover in certain codes dating as far back as the first millenium as well as in other fortuitous places“, str. 9.

²⁴ *Ars, op. cit.*, str. 59-60.

²⁵ Toril Moi, ed., *The Kristeva Reader*, „A New Type of Intellectual: The Dissident“, str. 292-301.

²⁶ *Ibid.*, „a new form of political engagement among intellectuals“, str. 292.

²⁷ *Ibid.*, „And sexual difference, women: isn't that another form of dissidence?“ str. 296

²⁸ *Ibid.*, „On the side of men, the clear law of conscious existence; on the side of women, the dark right of nether world“.

Žena i konsenzualni zakon politike

U tome esaju Kristeva zaključuje da žena nikad ne učestvuje u konsenzualnome zakonu politike i društva već, poput roba promovisanoga u rang gospodara, stiče pristup tome svijetu samo ako postane muškarcu homologna: ona je zatočena u okviru granica svoga tijela i svoje vrste čak i, shodno tome, uvijek se oseća *izgnanom* iz opštih klišea koji grade zajednički konsenzus i samih snaga generalizacije koje su intrinzične jeziku. „Taj ženski izgon u odnosu prema Opštem i prema Značenju je takav da je žena uvijek singularna do tačke u kojoj počinje da predstavlja singularitet singularnoga – fragmentaciju, nagon, neimenovano. Stoga ju je filozofija uvijek stavljala na stranu tog singulariteta. (...) Ali ta đavolska sila izgnana iz značenja takođe može težiti priznavanju na drugi dijabolički način: iz toga razloga žene je progutala mašinerija institucionalizovane moći do raspona da danas one predstavljaju njegove najbolje nade (npr. uspon žena u okviru političkih partija)“.²⁹

Žena i kontekst

U zavisnosti od toga da li Kristevin odnos prema ženi i feminizmu posmatramo kroz francuski, britanski ili američki kontekst, on do nas dopire na različite načine. Na različitost nailazimo i kad raspravljamo o hronološkome okviru tekstova koje je na tu temu napisala, odnosno osnovnih tekstova na koje se oslanjala pišući o ženi. Moi sugerise da su njene negativnije napomene o feminizmu usmjerene na način na koji ga je definisala grupa *Psych at Po* – kao reformistički pokret čije su pripadnice žene koje teže da ostvare moć unutar postojećega okvira buržoaske države. U drugim prilikama, pak, „njena upotreba te riječi približava se opštijoj engleskoj definiciji prema kojoj je feminizam pokret koji teži da okonča sve forme patrijarhalne ili seksističke moći“.³⁰ Tekstovi u kojima se Kristeva zanima za subverziju i disrupciju svih monolitnih struktura moći, mogu poslužiti kao podrška tome cilju. Ipak, zaključuje Moi, činjenica da je ostala prilično ravnodušna prema pozivima da eksplicitno feministički pristupi zapadnoj kulturnoj tradiciji i negodovanje koje je jasno izrazila prema feminističkome insistiranju da se politizuju svi ljudski odnosi, ukazuju na prilično udaljen odnos prema aktuelnim femini-

²⁹ *Ibid.*, „This female exile in relation to the General and to Meaning is such that a woman is always singular, to the point where she comes to represent the singularity of the singular – the fragmentation, the drive, the unnamable. This is why philosophy has always placed her on the side of that singularity (...) But this fiendish force exiled from meaning can also aspire to recognition in another diabolical way: this is why women have been swallowed up by the machinery of institutionalized power to the extent that today they represent its best hopes (cf. the rise of women within the political parties)“.

³⁰ *Ibid.*, „At other times, however, her use of the word comes much closer to the more general English definition of it as a movement seeking to put an end to all forms of patriarchal or sexist power“, str. 9.

stičkim raspravama i prema feminizmu uopšte. Ben-Naftali nas podseća na Kristevin jedinstven odgovor na čuveno pitanje „Što je žena?“ prema kojem zaključujemo da je više interesuje singularna, jedinstvena žena, a mnogo manje totalitet žena – „totalitet kojim se bavila de Bovoar na način koji je bio ispravan u njeno vrijeme i izuzetno važan za razvoj feminizma“.³¹

Literatura

- *Ars*, časopis za književnost, kulturu i društvena pitanja, 5-6, 2010. godine, Cetinje.
- Coussin, Orna, “Give Birth or Write: Julia Kristeva Lectures on Feminist Philosophy”, <http://www.haaretz.com/culture/arts-leisure/give-birth-or-write-julia-kristeva-lectures-on-feminist-philosophy-1.62893>
- Đurić, Dubravka, *Teorija, rod, poezija: Moderne i postmoderne američke pesnikinje*, Orion art, Beograd 2009.
- Feral, Josette, “China, Women and the Symbolic“, <http://www.jstor.org/pss/3684335>
- Moi, Toril, *Sexual/Textual Politics: Feminist Literary Theory*, Routledge, London and New York 2002.
- Moi, Toril, ed., *The Kristeva Reader*, Columbia University Press, New York 1986.
- Rooney, Ellen, ed., *The Cambridge Companion to Feminist Literary Theory*, Cambridge University Press, Cambridge 2006.
- Zivancevici, Nina, “An Interview with Julia Kristeva“, <http://www.16beavergroup.org/mtarchive/archives/000285.php>

³¹ Coussin, Orna, “Give Birth or Write: Julia Kristeva Lectures on Feminist Philosophy”, “the totality that engaged de Beauvoir in a manner that was right for its time and extremely important for the development of feminism”.

Aleksandra NIKČEVIĆ-BATRIČEVIĆ

**RESISTING THE RULES AND NOT ACCEPTING THE
AUTHORITY: PROLEGOMENA FOR THE FEMINIST
THEORY THROUGH THE PERSPECTIVE OF JULIA
KRISTEVA**

The aim of this paper is to point to the basic differences between French and American feminism, with the special concentration on the work of Julia Kristeva or, more precisely, on the part of her work that discusses women and their influence on theory that was mostly written during the sixties and the seventies in the twentieth century. In the second part of the paper we'll concentrate on some of the basic ideas from her essays "A New Type of Intellectual: The Dissident" and "Women's Time" which is considered by feminist theorists as an important contribution to this theory.

Key words: *French and American feminism, feminist theory, Julia Kristeva, "A New Type of Intellectual: The Dissident", "Women's Time*